

Standard II. Personel

Kodeks postępowania pracownika i pozostałego personelu Zespołu Żłobków m.st. Warszawy w zakresie Standardów ochrony dzieci przed krzywdzeniem

Wczesne dzieciństwo stanowi podstawę dla dalszego rozwoju dziecka. Na tym etapie kluczową rolę w rozwoju odgrywa jakość więzi z dorosłymi, dlatego podstawowym zadaniem pracowników Zespołu oraz pozostałego personelu jest nawiązywanie bliskich, bezpiecznych, opartych na szacunku i zaufaniu relacji. Pozytywne doświadczenia dziecka z osobami dorosłymi stanowią dla niego punkt wyjścia do swobodnego i wszechstronnego odkrywania świata, szukania pomocy, nawiązywania dobrych relacji z otoczeniem, kształtowania przekonania o własnej wartości, pozytywnego postrzegania intencji innych i oceny sytuacji.

Wizja personelu pracującego bezpośrednio z dziećmi

Pracownicy oraz pozostały personel buduje relacje z dziećmi i między sobą oparte na szacunku i zaufaniu. Naczelną zasadą wszystkich czynności podejmowanych przez dorosłych jest działanie dla dobra dziecka i w jego najlepszym interesie. Głównym czynnikiem motywującym pracowników oraz personel jest chęć zapewniania dzieciom wysokiej jakości ich codziennych doświadczeń w trakcie pobytu w punkcie dziennego opiekuna. Wobec tego pracownicy i personel charakteryzują się otwartością, uważnością i ciekawością. Dzięki empatycznej postawie, pracownicy i personel stale poszukują rozwiązań, które pozwalają na rozpoznawanie i odpowiadanie na aktualne potrzeby dziecka.

Pracownicy punktów dziennego opiekuna: opiekunowie/ opiekunki, pomoc opiekuńcza oraz specjaliści stwarzają przestrzeń, w której dzieci mogą bezpiecznie stawiać pierwsze kroki. Doświadczenia nabyte w punkcie dziennego opiekuna są fundamentem dla ich przyszłości. Odpowiedzialność jaka wiąże się z towarzyszeniem dzieciom w pierwszych latach życia wyznacza rangę zajmowanego stanowiska. Postawy, przekonania i zachowania prezentowane przez personel są jednym z ważniejszych elementów budujących prestiż zajmowanych stanowisk.

Biorąc pod uwagę znaczenie relacji małego dziecka z dorosłymi został opracowany zbiór zasad, dobrych praktyk i zachowań niepożądanych. Dokument ten jest punktem wyjścia do stworzenia i spisania wartości będących podstawą kształtowania wysokiej jakości praktyk pedagogicznych.

Zasady bezpiecznej rekrutacji pracowników i personelu

Poznaj dane kandydata/kandydatki, które pozwolą Ci jak najlepiej poznać jej/jego kwalifikacje, w tym **stosunek do wartości podzielanych przez Zespół Żłobków, takich jak ochrona praw dzieci i szacunek do ich godności.**

1. Zbierz dane pozwalające zidentyfikować zatrudnianą osobę, niezależnie od podstawy zatrudnienia, tj.:
 - a. imię (imiona) i nazwisko,
 - b. datę urodzenia,
 - c. dane kontaktowe osoby zatrudnianej.

2. Zweryfikuj dokumenty, przede wszystkim te uprawniające kandydata/kandydatkę do pracy z dziećmi:
 - a. wykształcenie,
 - b. kwalifikacje zawodowe,
 - c. przebieg dotychczasowego zatrudnienia kandydata/kandydatki.
3. Możesz poprosić kandydata/kandydatkę o referencje z poprzednich miejsc zatrudnienia.

Możesz prosić kandydata/kandydatkę o przedstawienie referencji od poprzedniego pracodawcy lub o podanie kontaktu do osoby, która takie referencje może wystawić. Podstawą dostarczenia referencji z danymi poprzedniego pracodawcy jest zgoda kandydata/kandydatki. Niepodanie takich danych w świetle obowiązujących przepisów nie powinno rodzić dla tej osoby negatywnych konsekwencji w postaci np. odmowy zatrudnienia wyłącznie w oparciu o tę podstawę. Nie możesz samodzielnie uzyskiwać informacji od poprzednich pracodawców i instytucji osób ubiegających się o pracę.

4. Pobierz dane osobowe kandydata/kandydatki, w tym dane potrzebne do sprawdzenia jej/jego danych w **Rejestrze Sprawców Przepływów na Tle Seksualnym** oraz w **Rejestrze osób, w stosunku do których Państwowa Komisja do spraw przeciwdziałania wykorzystaniu seksualnemu małoletnich poniżej lat 15 wydała postanowienie o wpisie w Rejestrze**.

Przed dopuszczeniem osoby zatrudnianej do wykonywania obowiązków związanych z opieką nad dziećmi do lat 3 jesteśmy zobowiązani sprawdzić osobę zatrudnianą w Rejestrze Sprawców Przepływów na Tle Seksualnym — rejestr z dostępem ograniczonym oraz w Rejestrze osób w stosunku do których Państwowa Komisja do spraw przeciwdziałania wykorzystaniu seksualnemu małoletnich poniżej lat 15 wydała postanowienie o wpisie w Rejestrze. Rejestr dostępny jest na stronie: rps.ms.gov.pl.

Aby sprawdzić osobę w Rejestrze potrzebujemy następujących danych kandydata/kandydatki:

- a. imię i nazwisko,
 - b. data urodzenia,
 - c. PESEL,
 - d. nazwisko rodowe.
1. Pobierz od kandydata/kandydatki informację z **Krajowego Rejestru Karnego** w zakresie przestępstw określonych w rozdziale XIX i XXV Kodeksu karnego, w art. 189a i art. 207 Kodeksu karnego oraz w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2023 r. poz. 172 oraz z 2022 r. poz. 2600), lub za odpowiadające tym przestępstwom czyny zabronione określone w przepisach prawa obcego, stanowiące, że osoba nie została skazana prawomocnym wyrokiem za przestępstwo umyślne, o ile wymagają tego przepisy.
 2. Pobierz od kandydata/kandydatki **oświadczenie o państwie lub państwach, w których zamieszkiwał/-a w ciągu ostatnich 20 lat, innych niż Rzeczpospolita Polska i państwo obywatelstwa**, oraz jednocześnie załączaj przedłożenia **informacji z rejestrów karnych tych państw** uzyskiwaną do celów działalności zawodowej lub wolontariackiej związanej z kontaktami z dziećmi. Jeżeli prawo państwa nie przewiduje wydania informacji do celów działalności zawodowej lub wolontariackiej związanej z kontaktami z dziećmi, pobierz informację z rejestru karnego tego państwa.

Wzór oświadczenia stanowi załącznik nr 4 do Standardów.

3. W przypadku, gdy prawo państwa, z którego ma być przedłożona informacja nie przewiduje jej sporządzenia lub w danym państwie nie prowadzi się rejestru karnego, kandydat/kandydatka

składa oświadczenie o tym fakcie wraz z oświadczeniem, że nie była prawomocnie skazana w tym państwie za czyny zabronione odpowiadające przestępstwu określonym w rozdziale XIX i XXV Kodeksu karnego, w art. 189a i art. 207 Kodeksu karnego oraz w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o *przeciwdziałaniu* narkomanii oraz nie wydano wobec niej innego orzeczenia, w którym stwierdzono, iż dopuściła się takich czynów zabronionych, oraz że nie ma obowiązku wynikającego z orzeczenia sądu, innego uprawnionego organu lub ustawy stosowania się do zakazu zajmowania wszelkich lub określonych stanowisk, wykonywania wszelkich lub określonych zawodów albo działalności, związanych z wychowaniem, edukacją, wypoczynkiem, leczeniem, świadczeniem porad psychologicznych, rozwojem duchowym, uprawianiem sportu lub realizacją innych zainteresowań przez małoletnich, lub z opieką nad nimi.

Wzór oświadczenia stanowi załącznik nr 4a do Standardów.

Zasady bezpiecznych relacji dorosły – dziecko

Ogólne zasady bezpiecznych relacji

Praca osób dorosłych pracujących bezpośrednio z dzieckiem koncentruje się głównie na budowaniu relacji. Osoba dorosła jest odpowiedzialna za tworzenie atmosfery w grupie, która charakteryzuje się ciepłem i bliskością. Widać, że dorośli i dzieci czerpią radość z przebywania ze sobą nawzajem.

Jak budować prawidłową relację dorosły – dziecko?

- Budowanie relacji to proces. Daj czas sobie i dziecku na poznanie się.
- Pozwól dziecku poznać – dziecko będzie bacznie obserwować zachowania i reakcje nowo poznanej osoby.
- Bądź uważny. Obserwuj zachowania dziecka i poznaj jego przyzwyczajenia oraz potrzeby.
- Traktuj dziecko z szacunkiem, bądź uprzejmy. Uśmiechaj się i pokazuj zadowolenie z kontaktu z nim.
- Okazuj zainteresowanie tym, co mówi i robi dziecko.
- W rozmowie z dzieckiem bądź na tym samym poziomie, tak, aby móc nawiązać bezpośredni kontakt wzrokowy.
- Używaj imienia dziecka w wersji, która mu odpowiada. Używając imienia budujesz tożsamość dziecka.
- Akceptuj odmowę kontaktu przez dziecko. Poczekać i spróbuj ponownie za jakiś czas.
- Dostrzegaj w każdym dziecku jego potencjał – zobacz i wzmacniaj jego dobre strony.
- Zastanów się czy dziecko zdążyło zrozumieć i zareagować na Twój komunikat? Daj dziecku czas na samodzielną reakcję. Oczywiście w sytuacjach zagrożenia zdrowia i życia dziecka reaguj natychmiastowo.
- Bądź wrażliwy na trudne momenty dla dziecka (okazywane przez płacz, wybuchy złości, „kiedy wszystko jest na nie”). Wspieraj dziecko w przechodzeniu przez nie. Pamiętaj, że takie zachowania są naturalne dla rozwoju dziecka i dopiero uczy się ono regulować emocje.
- Doceniaj i szanuj wkład dziecka w podejmowane działania, aktywnie je angażuj i traktuj równo bez względu na ich płeć, sprawność/niepełnosprawność, status społeczny, etniczny, kulturowy i religijny.
- Czerp pomysły na przeżywanie czasu z dzieckiem od niego samego – korzystaj z pomysłów dziecka.
- Bądź towarzyszem zabawy – baw się razem z dzieckiem.
- Chronić informacje o dziecku. Obejmuje to wizerunek dziecka, informacje o jego/jej sytuacji rodzinnej, ekonomicznej, medycznej, opiekuńczej i prawnej. Dotyczy to także umożliwienia osobom trzecim utrwalenia wizerunków dziecka/ informacji o dziecku, jeśli kierownik nie został o tym poinformowany, nie wyraził na to zgody i **nie uzyskał zgód rodziców**.
- Pamiętaj o używaniu tylko urządzeń służbowych. Telefon prywatny odłóż na bok.
- Zgłoś swoje każde podejrzenie! – sprawdzenie sytuacji nigdy nie szkodzi, a może pomóc.

- Jeśli jesteś świadkiem krzywdzenia dziecka, tj. np.: straszenia, upokarzania, oczerniania, dyskryminowania, grożenia, szantażowania, przezywania, zawstydzania, lekceważenia, wyśmiewania i obrażania dziecka, poinformuj o tym pracownika Działu.
- Jeśli zauważysz, że osoby w pobliżu dziecka są pod wpływem substancji odurzających – zareaguj i zgłoś to do pracownika Działu.

Komunikacja z dzieckiem

Werbalna

Dobra praktyka	Przykład
W kontaktach z dziećmi bądź uprzejmy i traktuj je z szacunkiem.	Używaj form grzecznościowych, imion dzieci, nawiązuj kontakt wzrokowy bądź na poziomie dzieci, np. przy rozdawaniu materiałów dla dzieci za każdym razem mów „proszę”.
Swoją empatię wyrażaj głosem.	Mów do dzieci spokojnym i ciepłym tonem.
Podczas konfliktów rówieśniczych, omów wzajemne zachowanie dzieci i rozwiąż je wspólnie z nimi, zamiast za nie.	Używaj krótkich i prostych komunikatów, unikaj moralizowania.
Mów o swoich uczuciach, emocjach i oczekiwaniach.	Dostosuj swój ton głosu np. wyrażający ciekawość, radość, smutek czy zdziwienie, mów co czujesz, np. „Jestem szczęśliwa, że mogę się z Wami bawić”.
Doceniaj aktywności podejmowane przez dzieci. Używaj komunikatów, które odwołują się do dziecięcego wysiłku.	„Dziękuję, że odniósłeś swój kubek”, „Cieszę się, gdy chowasz klocki do pudełka”.
Przypominaj w różnych momentach zasady, aby uniknąć sytuacji niepożądanych i konfliktów.	„Schodzimy pojedynczo. Trzymaj się poręczy”.
Używaj zwrotów mówiących, co dzieci mogą robić zamiast odwołujących się do zachowań zabronionych.	Zamiast: „Nie rozlewaj wody z kubka”, powiedz: „Trzymaj kubek prosto i usiądź jak pijesz”
Wykorzystuj to, co dzieci robią do zadawania pytań otwartych, przekazywania wiedzy o świecie oraz rozmowy o emocjach.	„Czyj to miś? Który miś jest większy? Brązowy czy biały?”.
Angażuj się w dialog z dziećmi, zadawaj pytania i naprowadzaj na myślenie przyczynowo skutkowe.	„Dlaczego woda się rozlała? Aaaa, bo Staś przechylił stoik, w którym była woda? A gdyby nie przechylał stoika to woda by się rozlała?”.
Odpowiadaj pełnymi zdaniami i staraj się używać pytań otwartych i do dzieci, m.in. <i>unikaj pytań rozpoczynających się od „czy”</i> .	Zamiast „Czy lubisz bawić się na zewnątrz?”, zapytaj „Gdzie wolisz się bawić?”.

Opisuj, to co robisz wiążąc słowa z czynnościami.	<i>„Popatrz, właśnie zdejmuję moją czapkę, ponieważ jest tutaj ciepło. Ooo muszę poprawić włosy, bo mi się potargaly”.</i>
Słuchaj uważnie dzieci i udzielaj im odpowiedzi adekwatnych do ich wieku i danej sytuacji.	Pokazuj gestem: kiwaj głową pokazując dziecku, że słuchasz; parafrazuj to, co przed chwilą powiedziało, np. „ Oooo tak idą pieski”; odpowiadaj dziecku, jeśli nie wiesz – powiedz: <i>„Nie wiem, ale sprawdzę to jak pójdziesz na odpoczynek. Wrócę do Ciebie z odpowiedzią”.</i>
Podejmując decyzje dotyczące dziecka, poinformuj je o tym i staraj się brać pod uwagę jego oczekiwania.	<i>„Zmieniłam Twoją szafkę na ubrania, ponieważ nowa jest większa i może tam być więcej Twoich ubrań. Tutaj jest Twoja nowa szafka. Podoba Ci się? Przełożymy wspólnie Twoje rzeczy?”, „Wytrę Ci nos”, „Założę Ci śliniak”, „Przesunę Twoje krzeselko”.</i>

- Pamiętaj, że dzieci słuchają Cię nawet wtedy, kiedy zajmują się czymś innym. Dlatego zawsze wypowiadaj się w stosowny sposób. Obejmuje to nieużywanie: wulgarnych słów, gestów i żartów, obraźliwych uwag, nawiązywanie w wypowiedziach do: aktywności bądź atrakcyjności seksualnej, treści związanych z przekonaniami religijnymi, politycznymi, społecznymi. Obejmuje to także seksualne komentarze, żarty, gesty oraz udostępnianie treści erotycznych i pornograficznych bez względu na ich formę.
- Szanuj prawo dziecka do prywatności – rozmawiaj o dziecku z rodzicami tak, aby osoby postronne nie stały się przypadkowymi uczestnikami rozmowy. Sytuacje trudne staraj się omawiać bez obecności dziecka.

Niewerbalna

Dobre praktyki	Przykłady
Używaj niewerbalnych komunikatów	<i>Mimiki twarzy, gestów, spojrzeń, kiwanie głową.</i>
Przekazywane prośby niewerbalne – werbalizuj.	Dziecko pokazuje na wodę – dorosły mówi: <i>„Kuba, widzę, że chciałbyś się napić. Proszę, już Ci podaję”.</i>
Pokazuj swoje uczucia, emocje i oczekiwania – niewerbalnie.	Dostosuj mimikę swojej twarzy np. <i>wyrażający ciekawość, radość, smutek czy zdziwienie.</i>
Pokazuj, prezentuj dzieciom to co mówisz.	Wskazuj palcem, podaj przedmiot, wykonuj czynność, o której w danym momencie mówisz, np. <i>„To jest brązowy miś”</i> (pokazujesz brązowego misia dziecku), <i>„Składałam właśnie koc”</i> (robisz to nazywając głośno tę czynność dziecku).

Kontakt fizyczny

W opiece i edukacji dzieci do lat 3 istotny jest kontakt fizyczny. Osoba dorosła często znajduje się w bezpośrednim kontakcie fizycznym z dzieckiem, m.in. dzieci siedzą na Twoich kolanach, przytulają się, trzymają Cię za rękę, siedzą koło Ciebie na dywanie. W budowaniu pozytywnego klimatu grupy ważne jest, aby dzieci i osoby dorosłe mogły swobodnie nawiązywać pozytywne kontakty fizyczne. Kontakty te zawsze powinny być **bezpieczne i stosowne** dla dziecka i opiekuna/ opiekunki.

Dobre praktyki

Przykłady

- Zwracaj uwagę, czy Twoja próba kontaktu fizycznego jest odwzajemniona i/lub akceptowana przez dziecko. *Reaguj na komunikaty werbalne i niewerbalne - odpychanie lub brak ścisku w rękę może świadczyć o odmowie.*
- Pozytywnie reaguj na próbę kontaktu fizycznego od dziecka / ze strony dziecka. *Trzymanie za rękę, uścisk, przytulenie.*
- Przed kontaktem fizycznym, powiedz i wyjaśnij, co masz zamiar zrobić, *m.in. przy zmianie pieluszki, przed założeniem śliniaka, ubieraniem czy wzięciem na ręce.*
- Kieruj się zawsze swoim profesjonalnym osądem, słuchając, obserwując i odnotowując reakcję dziecka, pytając je o zgodę na kontakt fizyczny (np. przytulenie) i zachowując świadomość, że nawet przy Twoich dobrych intencjach taki kontakt może być błędnie zinterpretowany przez dziecko lub osoby trzecie. *Dziecko różnie będzie okazywało odmowę. Należy być uważnym na m.in. nieodwzajemnienie uścisku/ przytulania, odsuwanie się, odchodzenie w inną stronę.*
- Staraj się być w towarzystwie innych osób dorosłych
- Zawsze wiedz, dlaczego coś robisz. Bądź przygotowana/y na pytania innych. Zadaj sobie pytanie, dlaczego to robię i jakie uczucia w tym momencie mną kierują.
- Zachowaj szczególną ostrożność wobec dzieci, które doświadczyły nadużyć i krzywdzenia, w tym seksualnego, fizycznego bądź zaniedbania. Takie doświadczenia mogą czasem sprawić, że dziecko będzie dążyć do nawiązania niestosownych bądź nieadekwatnych fizycznych kontaktów z dorosłymi. *W takich sytuacjach powinieneś reagować z wyczuciem, jednak stanowczo i pomóc dziecku zrozumieć znaczenie osobistych granic. Zawsze możesz poprosić o wsparcie specjalisty.*
- Gdy zauważysz, że dziecko ma niestosowny kontakt z dorosłym, m.in. kontakt fizyczny z dzieckiem jest ukrywany, związany z jakąkolwiek gratyfikacją lub wynika z relacji władzy, zawsze poinformuj o tym osobę odpowiedzialną i/lub postąp zgodnie z obowiązującą procedurą interwencji.
- Jeśli zauważysz, że jest stosowana przemoc fizyczna wobec dziecka: kary cielesne lub inne formy fizycznego przymuszania dziecka (takich jak: uderzanie ręką, przedmiotem, szarpanie, klapsy, mocne ściskanie, przytrzymywanie wbrew woli, popychanie) i inne interakcje mogące skutkować obrażeniami ciała lub fizycznym cierpieniem dziecka, zgłoś to natychmiast przełożonemu lub specjalście.

Zachowania niepożądane

Wszystkie podejmowane czynności, które **nie uwzględniają interesu i dobra dziecka oraz naruszają jego granice są działaniami niepożądanymi**. Działając w ten sposób krzywdzi się dziecko, a w niektórych przypadkach zagraża to jego zdrowiu i bezpieczeństwu. Poniżej znajdują się przykłady zachowań niepożądanych.

Bezpieczeństwo

- pozostawianie dzieci bez nadzoru,
- praca z dziećmi w dużych grupach, jeśli istnieje możliwość rozgromadzania,

- brak koncentracji uwagi na dzieciach, zajmowanie się czynnościami pobocznymi,
- przyzwolenie na zachowania niebezpieczne,
- brak reakcji na nieodpowiednie zachowania dziecka,
- nieznanostwo zasad udzielania pierwszej pomocy i przeciwpożarowych,
- brak systematycznej aktualizacji wiedzy i umiejętności w zakresie wczesnej opieki i edukacji dzieci, metodyki pracy z dziećmi, zrozumienia potrzeb dzieci, w tym brak samokształcenia, udziału w szkoleniach,
- brak dbałości o higienę dziecka (nieprzewijanie dziecka, pozostawianie dziecka w mokrych ubraniach, niewycieranie buzi, nosa),
- stosowanie jakichkolwiek form cielesnego karania (klapsy, uderzanie dłonią, przedmiotem w pupę lub inną część ciała dziecka),
- brak delikatności w stosunku do dziecka (szarpanie za ubranie, rękę lub inną część ciała, zbyt nagłe i mocne podnoszenie/usadzanie dziecka, krępowanie ruchów, zbyt mocne przytrzymywanie, popychanie, mocne prowadzenie dziecka za sobą („ciągnięcie”) za rękę,
- niezwracanie uwagi na stan techniczny zabawek (podawanie dziecku zabawek uszkodzonych, z ostrymi krawędziami, z możliwością oderwania małych elementów).

Poszanowanie indywidualności dziecka

- zmuszanie dziecka do jedzenia,
- zbyt natarczywe przekonywanie do zjedzenia – nakazywanie,
- zbyt pośpieszne karmienie,
- niedostosowanie tempa karmienia do indywidualnych możliwości dziecka,
- niezwracanie uwagi na estetykę jedzenia i czystość stolików,
- niezwracanie uwagi na indywidualne potrzeby dziecka (dotyczące chęci picia, skorzystania z toalety),
- wyręczanie przy czynnościach samoobsługowych, higienicznych w ramach pośpiechu,
- zmuszanie do korzystania z nocnika/sedesu,
- przytrzymywanie na siłę,
- zbyt natarczywe przekonywanie do zaśnięcia,
- usypianie dziecka na siłę,
- uniemożliwianie zasypiania z przytulanką/smoczkiem/ inną rzeczą bliską dziecku,
- odmowa przyniesienia przytulanki/smoczka/innej rzeczy bliskiej dziecku, kiedy dziecko o nią prosi,
- zmuszanie do uczestnictwa w zabawach,
- karanie za odmowę uczestnictwa,
- zbyt natarczywe przekonywanie dziecka do uczestnictwa w zabawach, których nie lubi; brak szacunku dla indywidualnych preferencji dziecka,
- niepozostawienie dziecku czasu wolnego,
- brak możliwości wyboru zabawek,
- stawianie zbyt wysokich wymagań,
- odmawianie udzielenia pomocy dziecku, jeśli tego potrzebuje lub o to prosi,
- wyręczanie dziecka lub niestawianie wymagań,
- niepozostawienie wyboru,
- bagatelizowanie problemów/trudności dziecka,
- niedostrzeganie jego ograniczeń,
- niezwracanie uwagi na emocje dziecka, zaprzeczanie im,
- okazywanie dziecku braku szacunku ze względu na jego pochodzenie, narodowość, przynależność etniczną, odmienność kulturową, wyznanie, styl życia, wiek, przekonania, niepełnosprawność.

Komunikacja w placówce

- obojętność w stosunku do dziecka,
- brak zainteresowania wypowiedziami/ zachowaniami dziecka,
- zwracanie się do dziecka w bezosobowej formie, po nazwisku, przezwisku,
- „etykietowanie”,
- bezpodstawne podnoszenie głosu, krzyczenie na dziecko,
- wywoływanie w dziecku lęku, poczucia winy, zawstydzanie,
- formułowanie zbyt trudnych komunikatów, niezrozumiałych poleceń,
- nieliczenie się z odmową dziecka, jego zdaniem, preferencjami,
- żądanie bezwzględnego posłuszeństwa,
- faworyzowanie dzieci,
- przytulanie, całowanie dziecka na siłę, branie na kolana, jeśli dziecko o to nie zabiega/nie potrzebuje,
- odmowa przytulenia, jeśli dziecko tego potrzebuje, o to zabiega,
- podkreślanie niepowodzeń, częste krytykowanie dziecka,
- używanie wulgaryzmów w komunikacji z dzieckiem lub w jego obecności,

Sytuacje trudne

- niejasne określenie oczekiwań,
- stawianie wymagań niedostosowanych do możliwości dziecka,
- brak udzielania wyjaśnień, odwoływania się do zasad i reguł,
- ignorowanie zachowań niepożądanych,
- przetrzymywanie dziecka w odosobnieniu na ławeczce/dywanie,
- karanie fizyczne, szarpanie, gwałtowne oddzielanie dzieci od siebie, wyszarpywanie zabawki lub innego przedmiotu,
- rozładowywanie emocji na dzieciach,
- brak reakcji w sytuacjach krzywdzenia dziecka.

Współpraca z rodzicami

- brak informacji zwrotnej lub mało wyczerpująca informacja, w niepoprawnej formie językowej,
- zbyt duży pośpiech przy przyjmowaniu/odbieraniu dziecka (o ile nie jest konieczny),
- zwracanie się do rodzica w sposób niegrzeczny, lekceważący,
- ignorowanie rodziców i ich obaw,
- spoufalanie się z rodzicem,
- formułowanie skomplikowanych językowo komunikatów,
- pedagogizowanie rodziców – pouczanie,
- brak dbałości o kulturę osobistą w kontakcie z rodzicami,
- okazywanie rodzicowi braku szacunku ze względu na jego pochodzenie, narodowość, przynależność etniczną, odmienną kulturę, wyznanie, styl życia, wiek, przekonania, niepełnosprawność, orientację seksualną.